

מעבר לאמת ולשקר

אמרו פעם על פלוני (ובכל ארץ מייחסים זאת לאיש אחר), שאחרי מותו ייקבר בין ג'ורג' וושינגטון והבארון פון מינכהאוזן. משום מה על וושינגטון נאמר שלא היה מסוגל לאמר דבר שקר. פון מינכהאוזן, לעומת זאת, לא היה מסוגל לאמר אמת. ואילו הגנרלמן המכובד הנדון אינו יודע את ההבדל בין השניים.

בארץ אפשר עכשיו להחיל הלצה זו על יצחק שמיר. השבוע הוא הוזמן את עצמו לתוכנית מוקד בטלוויזיה (ראה שידור). הוקעתי בדריכות וניסיתי למיין את הדברים בין אמת ואי-אמת. התייאשתי כעבור כמה דקות. עולם-המושגים של שמיר נמצא מעבר לאמת ולשקר.

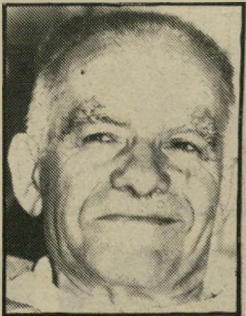
פשוט אין לו קשר למושגים פרימטיביים כאלה.

שיטת התשובה של שמיר דומה מאוד לשיטתו של סר האמפריי, הגיבור החביב של הסדרה כן. אדוני השר. כלומר: לא להשיב על שום דבר בהן או לאו, אלא להניח מסכייעשן של מילים, מסך אחרי מסך, כמו שיבצת הצעפים הממתירים את פניה של רקדנית מיוחסית.

יש בזה כמה יתרונות. למשל, אפשר להשתמש בזה לצורך מישחק. צפיתי בראיון

בחברת רחל, אחתי. אחרי שתפסנו את הפרינציפ, אירגנו מישחק ספונטאני. אחרי כל שאלה, היה על אחד מאיתנו, לפי התור, לנחש את התשובה, לפני ששמיר עצמו הספיק לתת אותה. ברוב הגדול של המיקרים הצלחנו, והקדמנו לתשובתו של שמיר את התשובה שלנו, שהיתה זהה מילולית, או שונה בכמה מילים. רחל עלתה עליי וכתה בשתי נקודות.

כפעם הבאה, נתנסו בעצמכם. זה מהנה — וחוששני שלא יהיו הרבה הדומות אחרות ליגנות מיצחק שמיר.

שמיר

למי נחון שר-החוק?

מישרד החוץ / מאור נחון. / כי בלעדיו / מה יעשו פקידיו?

את החרוז הזה חרו מידר שיף ב-1949. הוא נשאר אקטואלי. כמה עוסק מישרד-החוץ? מרבית מדינות העולם אינן מקיימות יחסים דיפלומטיים עם ישראל. והחסים עימן — אם יש כאלה — מתקיימים באמצעות מוסדות ממלכתיים אחרים.

במדינות שבהן יש שגרירויות ישראליות, הן משמשות בעיקר כמפקדות איזוריות לענייני-יהודים. הקומיסאר לענייני יהודים, הקרוי שגריר, מעביר ליהדות המקומית את פקודות הממשל בירושלים: מה להגיד, מה לחשוב, איך להפעיל לחצים, לאן להעביר כספים, את מי להזמין, ואת מי לא.

בכל שגרירות יש גם קומיסאר לענייני עיתונות. זה קובע מה על העיתונות המקומית לכתוב, ומאיים בהפעלת הציבור היהודי המקומי ונאשיהעסקים היהודיים המקומיים (נגד עיתון שאינו הולך בתלם. בגרמניה, במיוחד, רועד כל עורך של עיתון כשהמוכר מודיעה לו שהארון מן השגרירות הישראלית מבקש לדבר עימו).

כל זה טוב ויפה, אבל מה זה נוגע לשרות הדיפלומטי? כוודאי, יש גם דיפלומטיה. הולכים למסיבות-קוטילי, מרחחים פה ושם. מניפים דגל. מייצגים.

אולם כדי לנצח על פעולה זו די בפקיד כלשהו, מנכ"ל או סמנכ"ל. אין צורך בש"ר.

זה התאשר, סוף-סוף, עליידי נושא-התואר הנוכחי. בראיון בתוכנית מוקד אישר יצחק שמיר שהוא מסוגל בהחלט לשאת בתואר שר-החוץ, נוסף על תפקידיו הרבים והעצומים כראש-המשלה.

ראש-המשלה בישראל אחראי לכל פעולות הממשלה. הוא מקבל החלטות רבות לבדו. הוא עומד בראש משרדו, הכולל את המוסד לביון ואת שרות-הביטחון-הכללי. הוא גם עומד בראש הליכוד ותנועת-חרות. אם נוסף על כל אלה סבור יצחק שמיר שהוא יכול לשמש גם כשר-החוץ, מבלי שייגרע מאומה מיחסי-החוץ של המדינה, הרי זוהי קביעה חשובה.

בישראל, כמו ברוב המדינות הדמוקרטיות, מדיניות-החוץ נקבעת למעשה על-ידי ראש-המשלה, והוא גם המבצע אותה. הוא המנהל את המגעים העיקריים עם המעצמות הזרות, ולפעמים על בסיס יומיומי.

חלפו הימים של שריה-החוץ הגדולים, הרשומים כסיפרי ההיסטוריה. שריה-החוץ המורני הוא לכלול כפי שהיה אבא אבן לגולדה מאיר.

אם כן, כשביל מה נחון שר-החוץ? כרי שיטייל בעולם ויצטלם בטלוויזיה? הרי זאת עושים גם כל שאר חברי-המשלה. אם רוצים לחסור, זה המקום להתחיל.

עוד ניצחון שכזה

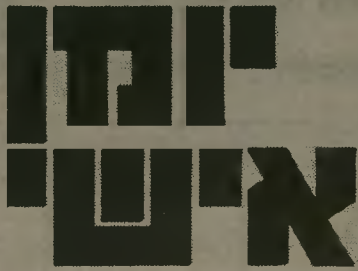
מה נדיר בעולם אם מן החריקר? נגרל המורה בכישלון. במשך אלפי שנות ההיסטוריה הצבאית הכתובה, מאז קרב מגידו ועד ימינו, כתבו אלפי גנרלים את זיכרונותיהם. נדמה לי שאיש מהם לא הודה מעולם בשגיאה כלשהי. אם נכשל, היו אשמים אחרים — לרוב הפוליטיקאים. גנרלים ישראלים אינם חורגים מן הכלל. אמיר דרורי, למשל.

דרורי, אלוף פיקוד הצפון, היה המצביא של מלחמת-לבנון, שהיתה — אולי — המלחמה הכושלת ביותר של המאה ה-20. השבוע, עם פרידתו מן התפקיד, התראיין דרורי והכריז בגאווה כי צה"ל (כלומר: הוא עצמו) מילא את כל המשימות שהוטלו עליו והשיג את כל היעדים במלחמה זו.

אפשר לספר זאת לכתב הצבאי של הטלוויזיה, למה לא? הוא לא יעז להתנגד.

אבל כל סגן-מישנה בצה"ל כבר יודע שוהי שטות גמורה. אלוף פיקוד הצפון לא השיג אף אחד מן היעדים שהוטלו עליו. בחזית המיוחסית לא הגיעו כוחותיו אל היעד שנקבע לו: כביש ביירות-דמשק. ביום השישי של המלחמה, שבה נהנה מעדיפות-כוחות ביבשה ובאוויר, שגנרלים אחרים אינם יכולים אף לחלום עליה, לא התקרב ליעד חיוני זה. הוא נשאר בידי האויב עד היום.

אורי אבנרי

בחזית המערבית היו רושים לאמיר דרורי שיש שיהימים כדי להגיע אל פרברי בירות, משימה שהיה עליו לבצע תוך יומיים. במנחתים צבאיים, חריגה עצומה כזאת מלוח-הומנים אינה הצלחה, אלא כישלון מחפיר, ולא כל שכן מול פני כוח בלתי-יסדיר או חצי-יסדיר.

אילו היית במקומו של האלוף אמיר דרורי, הייתי שותק, אבל אני רק רב-טוראי.

גדי את ג'ימי

אפשר לקלס ולשבח את גדי פורד וג'ימי קארטר מבחינות רבות, אך קשה לאמר עליהם שהם ענקי-רוח. על גדי פורד נאמר כשעתו שאינו מסוגל ללכת כרחוב וללעוס מסטיק בעת ובעונה אחת, מפאת עומס המאמץ האינטלקטואלי הכרוך בכך. על הישגיו הרוחניים של ג'ימי קארטר מוטב שלא להרחיב את הדיבור.

שני הנשיאים-לשעבר סובלים מתת-תצוקה, ועל כן החליטו לרגלן את אחד מאתם אירועים אמריקאיים אופייניים: כנס-עיון של מכובדים, שבו מדברים הרבה ואומרים מעט (אם בכלל), מין הצנת-גאלה אינטלקטואלית סרטי-תוכן, הנושא היה השלום במרחב, בעיקבות ההצלחה המסחררת של הסכמי קמפ-דייוויד בהשגת השלום במרחב.

נראה כי האירועים המומנים היתה מרשימה באפסותה הנוצצת. הכוכב האמריקאי היה איש-הרוח של קארטר, זביגיניב בוז'נינסקי, זה שאמר לפני שנים "בייבי, פיי-לאו". בנתנים זה "בייבי, בוז'נינסקי".

מן הצד הסורי הופיע אחד הבלברים של מישרד-הרמים ברמשק, שדיקלם את הקו של איוניו. לצופי הטלוויזיה הישראלית ניתנה הזדמנות לעמוד על עומק משאכיו הרוחניים. גם רוב המומנים האחרים היו בעלי רמה דומה.

נראה כי האירועים היחידים בוועידה היה המומן הפלסטיני. ואליד חילדי, נצר למישפה פלסטינית עתיקה, הוא אולי איש-הרוח הפלסטיני המכובד ביותר בעולם האקרמי, מומחה למדיניות-המדינה באוניברסיטת הרווארד. הוא אישיות כובשת-לכבות, כפי שיכולים להעיר כל הישראלים-הלא-מעטים שנפגשו עימו. הוא גם אחד מחלוצי הרעיון של דריקום פלסטיני-ישראלי, ברוב עיצאם סרטאוי, ומאמריו על נושא זה היכו גלים בעולם. הוא הוכר כמי שעשוי לייצג את הפלסטינים בוועידת-שלום אמרית.

נראה כי גדי וג'ימי אימצו את שני מוחותיהם כדי לגלות את איש-הרוח הישראלי שיוכל להרשים את המומנים בעומק מחשבותיו על נושא השלום. וכך הם הגיעו — אלא מה? — אל ח"כ אהוד אולמרט, איש-הרוח ואיש-השלום.

אולמרט היה זהיר. הוא פנה אל לישכת ראש-המשלה. מנחם בגין (זוכרים שהיה ראש-משלה כזה?) הודיע לו שאל לו לנסוע לכינוס שבו משתתף חילדי.

יש שתי גייסות לגבי הוראה זו. הגירסה הפשוטה אומרת שנאסר על אולמרט לנסוע מפני שחילדי הוא חבר המועצה הלאומית הפלסטינית, ואסור לאיש הממסד הישראלי להשתתף

באירוע כלשהו שבו נוכח איש-אש"ף. אך יש גירסה שניה, שאני בעליה היחיד: בגין פשוט לא רצה לבזות את המדינה ולהעמיד אצבעוני אינטלקטואלי כמו אולמרט מול אדם בעל שיעור קומה — כמו חילדי. הרי זה כמו לשלח את אחד הכבשים של דויד נגר גלילית. כך, לפחות, נשמר כבוד המדינה.

ההמשך תמוה יותר. מרוב יאוש פנו ג'ימי את ג'ימי אל ח"כ אבא אבן. וראה זה פלא: אבן, אמן-המילים, יושב ראש של חצי תריסר מכונים לשלום ומרכזים לשלום, סירב. בלי ניצני הליכוד, כך הודיע אבן אפוזיציוני זה, לא ייסע.

מה לעשות, אין עם מי לדבר.

סיפור

של שני דרכונים

ביקרתי אצל עורך-הדין מוחמד מייעארי בחיפה. קל לבקר אצלו, מפני שהוא מרותק בערבים ובלילות לדירתו. אין חשש שמא לא ימצא בבית.

כל זה באריכות אלוף פיקוד-הצפון. קרי: מייעארי השתתף, כמוני, בוועידת האו"ם לשאלת פלסטין ב'דנבה. שנינו חורגו, והוא נעצר. אחרי שמונה ימים החליט השופט, אחרי עיון בתיק ה"חסות", לשחררו. מייד קיבל צו של האלוף שעליו להתייצב פעמיים ביום כמי-שטר, ושמוטל עליו מעצרבית כלילות.

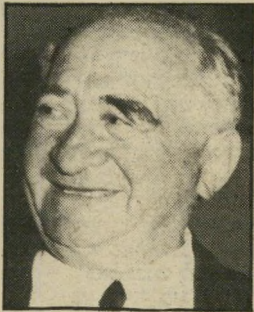
בשעת הארוחה שהכינה אשתו הנחמדה, בעזרת ידירות, סיפר מייעארי על חקירתו במעצר. חוקר את המדינה. מייעארי השיב שהוא רוגל בהקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל, בגדה וברצועה. החוקר שאל מה יעשה אם תקום מדינה כזאת. האם יעבור לשם?

אני אחיה כמו יהודי אמריקאי. המחזיק כרזומנית בדרכון של ארצות-הברית ובדרכון ישראלי, אמר. הוא מחזיק בדרכון האמריקאי כדי להשתתף בהנאה מן החיים הטובים בארצות-הברית, ובדרכון הישראלי כדי להשתתף בסיבלם של הישראלים. אני אמשיך להחזיק בדרכון הישראלי שלי ואצטייר גם בדרכון פלסטיני. כך אשתתף בעת ובעונה אחת בחיים הטובים בישראל ובסיבלות הפלסטינים.

חילופי מחמאות

כל אדם אוהב מחמאות. גם אני. בייחוד כשהן באות מפני יריבים.

שימעון סאמט, הכתב הוותיק של הארץ, הלך לראיין את מרדכי סורקיס במדורו. "היכן הם היום?" סורקיס, איש כפר-סבא, נמנה עם ותיקי מפא"י. הוא הלך אחרי דויד בן-גוריון לרפ"י. בכנסת השישית היינו שנינו באופוזיציה, אך הוא הופיע בה האופוזיציה והסביר את מהלכי הממשלה. השילטון היה טבוע כה עמוק בנשמתו, עד כי לא יכול היה להתרגל למחשבה שהוא מתנגד לו. הוא היה בעל השקפות שמרניות צרות ונוקשות.

סורקיס

על רקע זה התנגשנו פעמים רבות. בייחוד כשהצעתי ת'לבטל את החוקים נגד ההפ' לות ונגד ההומור סכסואלים. אז יצא נגדי בחימה שפכה, ותרם לאוצר הכנסת כמה ביטויים מעניינים.

מה הוא אומר עכשיו? מספר סאמט, בכתבה שלו: "מרדכי סורקיס, כאיש פרטי, הוא איש נעים-הליכות, איש שיח עממי ולכבי. מאידך גיסא, כאיש-ציבור הוא אימפולסיווי מאוד. ועמו פורץ תכופות, מבלי שיוכל לעצור בו.

למיזוג זה נתן סורקיס ביטוי מעל בימות ציבוריות שונות, ובמיוחד בכנסת, הן בנאומיו והן בקריאות-הביניים, שחרגו לעיתים מהנהוג הפרלמנטרי המקובל. לא אחת עוררו קריאות-הביניים שלו את זעמם ומחאותיהם של חברי-הכנסת. הוא מודה כי 'לפעמים הכרחתי נואמים לסיים את דבריכם טרם זמן'. מה היו 'קורבנותי' העיקריים בכנסת? שאלתי. הוא משיב: לא מעטים, ומזכיר במיוחד את ראש הסיעה הקומוניסטית, מאיר וילנר, חבר-הכנסת לשעבר אורי אבנרי. עורך העולם הזה. על אף יריבותו לאורי אבנרי, הוא סבור שבאבנרי בלט בין חברי-הכנסת בזכות כישרונותיו וכושר-דיבורו. אורי אבנרי היה גם, לדעת סורקיס, מהבקאים ביותר בנעיות הכנסת.

נעים לשמוע. נעים גם להתזיר מחמאה. סורקיס שיד לון של אנשי-ציבור וחברי-הכנסת, ההולך וכלה מן העולם שלנו. הוא לא היה מושחת, לא עשה עסקים כחבר-כנסת, לא סחר בהשפעה למטרות פרטיות, לא נעדר מן הכנסת, לא הורגב אחרי העיתונאים, לא מכר סודות תמורת פירסומת אישית, לא עמד כמלאי-אחכנסת על הראש כדי לזכות בכותרת, לא תקע סכין בגב חבריו כדי לזכות בקידום. בקיצור, הוא לא היה מתאים לכנסת הנוכחית.